

ANKEERKLÆRING

TIL

HØYESTERETT

Oslo, 15. mai 2026

Ansvarlig advokat:
Thomas S. Farhang

Gulating lagmannsretts sak 26-002932ASK-GULA/AVD1

- Ankende part: Engebø Rutille and Garnet AS
v/styrets leder Finn Ivar Marum
Postboks 1
6806 Naustdal
- Prosessfullmektig: Advokat Marie Agerup Kildahl (til prøve)
Kvale Advokatfirma DA
Postboks 1752 Vika
0122 Oslo
- Ankemotpart nr. 1: Norges Naturvernforbund
Mariboegs gate 8
0183 Oslo
- Prosessfullmektig: Advokat Asle Bjelland
CMS Kluge Advokatfirma AS
Postboks 1548
Vika 0117 Oslo
- Ankemotpart nr. 2: Natur og Ungdom
Torggata 34
0183 Oslo
- Prosessfullmektig: Advokat Amund Noss
CMS Kluge Advokatfirma AS
Postboks 1548
Vika 0117 Oslo
- Saken gjelder: Adgangen til å lempe miljøorganisasjoners
sakskostnadsansvar etter Århuskonvensjonen

* * *

1 INNLEDNING

Natur og Ungdom og Norges Naturvernforbund ("Miljøorganisasjonene") begjærte midlertidig forføyning mot Engebø Rutilite and Garnet AS ("ERG") 26. august 2025 med krav om at ERG skulle forbyes å deponere restmineraler i Førdefjorden. Begjæringen om midlertidig forføyning ble tatt ut i kjølvannet av Borgarting lagmannsretts dom 12. august 2025 i en parallell sak mellom Miljøorganisasjonene og staten om gyldigheten av ERGs utslippstillatelse og driftskonsesjon.

Sogn og Fjordane tingrett avsa kjennelse 10. november 2025, hvor begjæringen ikke ble tatt til følge. Tingretten la til grunn at ERGs sakskostnadskrav på kr 4 709 306,20 var nødvendige og rimelige kostnader i saken. Under henvisning til Århuskonvensjonen ble Miljøorganisasjonenes erstatningsansvar redusert til kr 2 500 000.

Miljøorganisasjonene anket kjennelsen, og ERG innga særskilt sakskostnadsanke. Gulating lagmannsrett avsa kjennelse 15. april 2026 og forkastet Miljøorganisasjonenes anke. Lagmannsretten fastsatte ERGs nødvendige kostnader for ankesaken til kr 2 514 446. På tross av at lagmannsretten la til grunn at det ikke var adgang til å lempe Miljøorganisasjonenes kostnadsansvar etter tvistelovens bestemmelser, ble kostnadsansvaret redusert med om lag femti prosent under henvisning til Århuskonvensjonen. Lagmannsretten foretok ingen endringer i tingrettens kostnadsavgjørelse og viste til vurderingen av sakskostnadene for ankeomgangen.

ERG anker over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse for tingretten og lagmannsretten, jf. tvisteloven § 20-9 tredje ledd. Ankegrunnene for de to vurderingene er sammenfallende og behandles derfor samlet i anken. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling, lovanvendelsen og til dels bevisvurderingen som knytter seg til sakskostnadsavgjørelsen.

2 SAKENS PRINSIPIELLE SPØRSMÅL

Sakskostnadsavgjørelsen reiser prinsipielle spørsmål knyttet til forholdet mellom tvistelovens sakskostnadsregler og Århuskonvensjonen, samt tolkningen og anvendelsen av Århuskonvensjonens sakskostnadsregler overfor private parter.

Helt overordnet skal Høyesterett ta stilling til følgende spørsmål:

- 1) Forholdet mellom tvistelovens sakskostnadsregler og Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 3 og nr. 4, herunder om miljøorganisasjoners sakskostnadsansvar kan lempes selv om vilkårene i tvisteloven § 20-2 tredje ledd ikke er oppfylt.
- 2) Rekkevidden av Århuskonvensjonens sakskostnadsregler i søksmål mot private parter.

Vår sak er utenfor kjerneområdet til Århuskonvensjonen. Saken er derfor godt egnet til å trekke opp grensene for rekkevidden av sakskostnadsreglene. For det første er saksanlegget rettet mot ERG som privat part, og ikke staten (som normalt er tilfellet i miljøraker). For det andre har Miljøorganisasjonene allerede fått prøvd de miljørettslige sidene av saken, både gjennom den langvarige forvaltningsprosessen og det etterfølgende søksmålet mot staten som ble behandlet av Høyesterett i april 2026. For det tredje gjelder saken en midlertidig forføyning, som i motsetning til et alminnelig søksmål er et lite egnet prosessmiddel for å prøve de miljørettslige sidene av et tiltak. For det fjerde har Miljøorganisasjonene vidløftiggjort saken, og det er illustrerende at Miljøorganisasjonene totalt har krevd dekning av over 19 MNOK i sakskostnader i forføyningssaken og den parallelle gyldighetssaken mot staten. En lemping av Miljøorganisasjonenes ansvar overfor ERG vil derfor medføre en markant asymmetri, og i praksis medføre at ERG blir "tvunget" til å subsidiere et grunnløst søksmål mot seg selv.

Dersom Gulating lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse blir stående vil det blant annet medføre at:

- 1) Terskelen for å lempe miljøorganisasjoners sakskostnadsansvar vil være betydelig lavere enn det som følger av tvistelovens regler. Kostnadsansvaret i saker om miljø vil kunne

lempe uavhengig av om miljøorganisasjoner har hatt gode grunner til å få saken prøvd, hvilke kostnader som er påregnelige, miljøorganisasjonenes egen ressursbruk og hva som er rimelig.

- 2) Private parter som urettmessig saksøkes av miljøorganisasjoner må subsidiere ansvaret miljøorganisasjonene i utgangspunktet har etter tvisteloven § 20-2. Dersom Miljøorganisasjonene vinner frem krever de full erstatning for egne kostnader. Dette innebærer at kostnadsrisikoen i stor grad flyttes over på den private parten som ufrivillig dras inn i et søksmål. I realiteten gjøres det også unntak fra likebehandlingsprinsippet og prinsippet om "equality of arms" i saker om miljø.
- 3) Miljøorganisasjoners insentiver til å ha et konsentrert og effektivt saksanlegg vil reduseres fordi kostnadsrisikoen er betraktelig redusert.

Saken reiser dermed en rekke prinsipielle spørsmål som ikke tidligere er behandlet av Høyesterett. En avgjørelse fra Høyesterett vil gi viktige avklaringer for ethvert rettssubjekt som gjør inngrep i miljøet, og som risikerer å bli saksøkt av miljøorganisasjoner. Særlig viktig vil avklaringene være for private parter som driver virksomhet som innebærer naturinngrep. En avgjørelse fra Høyesterett vil derfor ha betydning utenfor den foreliggende sak, jf. tvisteloven § 30-5.

ERG angriper ikke tingretten og lagmannsrettens vurdering av hvilke kostnader som anses rimelige og nødvendige. Saken er derfor godt egnet til behandling for Høyesterett.

3 NÆRMERE OM ANKEGRUNNENE

3.1 Lagmannsrettens vurdering etter tvisteloven og forholdet til Århuskonvensjonen

Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, lest i lys av artikkel 9 nr. 3, innebærer at det skal være adgang til rettslig prøving av myndighetsvedtak vedrørende miljø, og at slik overprøving ikke skal være "uoverkommelig dyr" ("prohibitively expensive"). Århuskonvensjonen omfatter også midlertidige forføyninger "når dette kan være påkrevet", jf. artikkel 9 nr. 3.

Hvorvidt en prosess er uoverkommelig dyr, beror på en helhetsvurdering. Det må foretas en subjektiv vurdering av den berørtes økonomiske evne, og en objektiv vurdering av om kostnadskravet fremstår som "objectively unreasonable". Momenter ved den siste vurderingen er angitt i C-252/22 avsnitt 75, hvor det fremgår at:

The court may also take into account the situation of the parties concerned, whether the applicant has a reasonable prospect of success, the importance of what is at stake for the applicant and for the protection of the environment, the complexity of the relevant law and procedure and the potentially frivolous nature of the claim at its various stages (see, by analogy, judgment of 11 April 2013, Edwards and Pallikaropoulos, C-260/11, EU:C:2013:221, paragraph 42 and the case-law cited).

Lovgiver har forutsatt at de ordinære sakskostnadsreglene i tvistemålsloven åpner for en praksis som er forenlig med Århuskonvensjonen, og at det generelle kostnadsnivået i Norge ikke er i strid med artikkel 9, jf. Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) punkt 18.6.1. Dette må gjelde, selv om det generelle kostnadsnivået ved føring av saker for domstolen har økt, jf. LB-2018-128035. I underrettspraksis er det lagt til grunn at tvisteloven § 20-2 tredje ledd rommer den konkrete helhetsvurderingen som skal foretas etter Århuskonvensjonen, jf. LE-2023-22977 og LF-2021-101193. Gulating lagmannsrett tar også korrekt utgangspunkt i at tvisteloven må tolkes i lys av Århuskonvensjonen.

Ved vurderingen av om det foreligger tungtveiende grunner som gjør det rimelig å lempe kostnadsansvaret etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd, bygger Gulating lagmannsrett på flere av momentene som EU-domstolen har angitt som relevante for vurderingen av om en prosess er "uoverkommelig dyr". I denne saken er det flere tungtveiende momenter som taler mot lemping. Det vises særlig til at Miljøorganisasjonene ikke har hatt god grunn til å få forføyningssaken prøvd

og at lagmannsretten ikke har vært i tvil om resultatet. Miljøspørsmålet har vært avgjørende for forføyningssaken. Miljøorganisasjonenes anførsler knyttet til påstått miljøskade som sikringsgrunn, sammenfaller med det som forges er gjort gjeldende overfor forvaltningen og i saken mot staten for Oslo tingrett. Etter en grundig bevisførsel konkluderte Oslo tingrett med at forvaltningens vurderinger bygger på forsvarlige prognoser, korrekt faktum og tilstrekkelige utredninger. Miljøorganisasjonene anket kun over Oslo tingretts vurdering av vannforskriften og vanddirektivet. De miljømessige innsigelsene ble ikke forfulgt for Borgarting lagmannsrett. ERG startet opp driften i fjerde kvartal 2024 og det er ikke fremkommet opplysninger som tilsier andre eller mer alvorlige miljøkonsekvenser enn det forvaltningen og Oslo tingrett har lagt til grunn. Det vises til Gulating lagmannsretts vurdering av påstått miljøskade som sikringsgrunn i kjennelsen på s. 36-43. Søksmålet mot ERG kan derfor ikke begrunnes av hensynet til miljø, eller med at miljøorganisasjonene ikke er kommet til orde eller blitt hørt underveis.

Som Gulating lagmannsrett peker på, reiser ikke forføyningssaken i seg selv prinsipielle spørsmål. Eventuelle prinsipielle spørsmål knyttet til tillatelsenes gyldighet (hovedkravet) vil få sin avklaring i gyldighetssaken mot staten. Følgelig kan ikke forføyningssaken begrunnes med hensynet til domstolskontroll for den svake part eller behovet for rettsavklaring.

ERG kan heller ikke bebreides for at det kom til sak, ettersom bakgrunnen for forføyningssaken i hovedsak er knyttet til statens påståtte brudd på den EØS-rettslige reparasjonsplikten.

På denne bakgrunn er det riktig når Gulating lagmannsrett konkluderer med at det ikke foreligger tungtveiende grunner som gjør det rimelig å lempe Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

Det beror på en uriktig rettsanvendelse når Gulating lagmannsrett deretter går over på en separat og langt snevrere vurdering av om prosessen likevel er "uoverkommelig dyr" etter Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, jf. tvisteloven § 1-2. Lagmannsrettens etterfølgende vurdering er løsrevet fra tvistelovens regler og etablerer en betydelig lavere terskel for lemping enn det lovgiver har forutsatt. Kjennelsen innebærer at miljøorganisasjonenes kostnadsansvar kan lempes uavhengig av om det foreligger gode grunner for søksmålet og langt på vei uavhengig av de konkrete omstendighetene i saken. Dette åpner for vilkårlige, urimelige og ubalanserte resultater. Samtidig undergraves sakskostnadsreglenes prosessøkonomiske side, nemlig som et insentiv for å konsentrere saken og som et bidrag til å hindre ugrunnede søksmål.

3.2 Lagmannsretten bygger på en uriktig tolkning av Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4

Ved den separate "helhetsvurderingen" av om prosessen er "uoverkommelig dyr" etter Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, jf. tvisteloven § 1-2, vektlegger Gulating lagmannsrett flere av de samme momentene som allerede er vurdert etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Det eneste "nye" momentet som også synes å være utslagsgivende for lempingen fremgår av kjennelsen på s. 52-53, hvor det heter at:

Det vises også til at forføyningssaken ikke fremstår forhastet. Den bygger på avklaringer fra EFTA-domstolen og Borgarting lagmannsrett i gyldighetssaken. Lagmannsretten har ikke vært i tvil når den har funnet hovedkravet i forføyningssaken sannsynliggjort. Lagmannsretten peker i tillegg på at både ERG og staten har vært av den oppfatning at selv om Høyesterett skulle forkaste anken i gyldighetssaken, vil ERG lovlig kunne utøve sine rettigheter etter utslippstillatelsen frem til den eventuelt trekkes tilbake av forvaltningen. Dette spørsmålet har vært et av de sentrale temaene miljøorganisasjonene har ønsket avklart i forføyningssaken. Miljøorganisasjonene har i denne sammenhengen vist til Fosen-saken, hvor Høyesterett kom til at Olje- og energidepartementets konsesjons- og ekspropriasjonsvedtak i forbindelse med vindkraftutbygging på Fosenhalvøya var ugyldige (HR-2021-1975-S), og den lange tiden som gikk uten at staten tok initiativ til å søke å følge opp dommen. Med et slikt bakteppe kan lagmannsretten ikke se at forføyningssaken fremstår verken forhastet eller helt ugrunnet.

Som vist har EU-domstolen gitt anvisning på at "the potentially frivolous nature of the claim at its various stages" og om søksmålet har "reasonable prospect of success" inngår som momenter i vurderingen av om et kostnadskrav fremstår som "objectively unreasonable", jf. C-252/22 avsnitt 75. Når Gulating lagmannsrett tillegger disse momentene avgjørende vekt, og samtidig ser bort fra de øvrige momentene i helhetsvurderingen som med tyngde taler mot lemping, blir vurderingen for snever og ubalansert. Det kan heller ikke være tilstrekkelig for lemping at en sak ikke er "helt ugrunnet." Det må i det minste være rimelig tvil knyttet til søksmålet før plikten til å rydde uoverkommelige økonomiske hindringer av veien aktualiseres.

Videre er Gulating lagmannsretts vurdering av at søksmålet ikke fremstår som "forhastet eller helt grunnløst" faktisk uriktig. Borgarting lagmannsrett avsa dom 12. august 2025 om at ERGs tillatelser er i strid med vanddirektivet og ugyldige. Begjæringen er begrunnet med statens påståtte brudd på den EØS-rettslige reparasjonsplikten ved ikke straks å trekke ERGs tillatelser tilbake som følge av dommen. Den EØS-rettslige reparasjonsplikten innebærer imidlertid ikke at forføyning kan besluttes på tvers av tvistelovens vilkår, jf. HR-2025-677-A. Borgarting lagmannsretts ikke-rettskraftige dom og EFTA-domstolens rådgivende uttalelse er utelukkende av betydning for vurderingen av hovedkravet. Avgjørelsene gir ingen veiledning for hvorvidt de øvrige grunnvilkårene for forføyning er oppfylt, og kan ikke begrunne tidspunktet eller grunnlaget for begjæringen om midlertidig forføyning mot ERG.

Miljøorganisasjonene anfører at staten vil bruke flere år på å følge opp en eventuell rettskraftig dom i gyldighetssaken, og har i den forbindelse vist til Fosen-saken. Ved vurderingen av sikringsgrunn legger Gulating lagmannsrett derimot til grunn at saken vil avklares innen 12-18 måneder. Miljøorganisasjonenes bekymring knyttet til en lang saksbehandlingstid i en hypotetisk fremtidig forvaltningssak kan på ingen måte begrunne forføyningssaken mot ERG, men illustrerer snarere at begjæringen om midlertidig forføyning er prematur.

At begjæringen om midlertidig forføyning ble tatt ut kun to uker etter Borgarting lagmannsretts ikke-rettskraftige dom og med krav på muntlige forhandlinger 1-2 uker senere, fremstår som et utslag av Miljøorganisasjonenes ønske om å stanse prosjektet før gyldighetssaken får sin avklaring i domstolen, eller eventuelt i forvaltningen (ved ratihabisjon eller ny tillatelse).

Århuskonvensjonen er ikke til hinder for at miljøorganisasjoner idømmes ansvar for "rimelige saksomkostninger i rettssaker", jf. Århuskonvensjonen artikkel 3 nr. 8. Det er både en rettsanvendelsesfeil og en saksbehandlingsfeil, når lagmannsretten ikke vurderer ERGs anførsler knyttet til betydningen av kostnadenes påregnelighet, likebehandlingsprinsippet og resultatets rimelighet, særlig i lys av Miljøorganisasjonenes fremgangsmåte og ressursbruk.

At ERGs kostnader har vært forutberegnelige og objektivt sett rimelige, underbygges av Miljøorganisasjonenes egen ressursbruk. Det vises til at Miljøorganisasjonene samlet har krevd erstatning på kr 19 728 912 i gyldighetssaken mot staten og forføyningssaken mot ERG.

Bilag 1: Miljøorganisasjonenes sakskostnadsoppgave for Høyesterett

Forføyningssaken reiser i hovedsak de samme spørsmålene som gyldighetssøksmålet. ERGs kostnader som er vurdert som rimelige og nødvendige i saken utgjør kr 7 223 752. Kostnadsnivået må ha vært påregnelig og er ikke uoverkommelig dyrt.

Rimeligheten av kostnadskravet må også ses i lys av Miljøorganisasjonenes kostnadsdrivende tilnærming til saken. Miljøorganisasjonene kunne trukket ERG inn som part i søksmålet mot staten og begjært midlertidig forføyning ved behandlingen av hovedkravet, slik at kravene mot staten og ERG kunne vært undergitt felles behandling. Da ville det ikke vært behov for to parallelle saker om hovedkravet og miljø, hvilket ville vært klart kostnadsbesparende. Miljøorganisasjonene begjærte i stedet midlertidig forføyning kun mot ERG som nødvendiggjorde fem dager med muntlige forhandlinger i Sogn og Fjordane tingrett og fem dagers ankeforhandling i Gulating lagmannsrett. I tillegg anla Miljøorganisasjonene saken svært bredt og utvidet saken ytterligere

for Gulating lagmannsrett. Det er sterkt urimelig om ERG må dekke nødvendige kostnader som følge av Miljøorganisasjonenes valg av prosessopplegg.

Som nevnt er det normalt staten som saksøkes i saker om miljø. I søksmål mot private er det andre hensyn som gjør seg gjeldende og en lemping av kostnadsansvaret er langt mer følbart. Begjæringen om midlertidig forføyning er primært begrunnet med påståtte feil fra statens side, likevel er det kun ERG som er saksøkt. Gulating lagmannsrett har ikke i tilstrekkelig grad hensyntatt sakens betydning for ERG eller at ERG er en privat part. Etter 20 år med arbeid og milliardinvesteringer har ERG nylig startet drift. Enhver stans av virksomheten vil ha betydelige konsekvenser for selskapet, dets ansatte, investorer, kunder mv. I tillegg utgjør søksmålet en stor økonomisk belastning for selskapet.

Videre krever Miljøorganisasjonene full erstatning for egne kostnader, inklusive pro-bono elementene, dersom de vinner frem, jf. HR-2022-1119-A. Det er sterkt urimelig at ERG i realiteten må subsidiere Miljøorganisasjonenes søksmål mot seg selv og bære kostnaden for å forsvare tillatelser staten har gitt. Gulating lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse innebærer at kostnadsrisikoen flyttes over til den private part og det blir en asymmetrisk prosessrisiko, hvilket også er uforenlig med EMK artikkel 6 om "equality of arms".

Med dette er ikke ERGs kostnadskrav "objectively unreasonable", og det er ikke holdepunkter for at Miljøorganisasjonene er økonomisk ute av stand til å tåle sakskostnadsansvaret. Prosessen er ikke "prohibitively expensive" og Århuskonvensjonen kan ikke begrunne at Miljøorganisasjonenes kostnadsansvar reduseres.

4 PROSESSUELT

ERG ber prinsipielt om at Høyesterett treffer en ny kostnadsavgjørelse, jf. tvisteloven § 20-9 tredje ledd, og tilkjenner ERG erstatning for rimelige og nødvendige sakskostnader for tingretten og lagmannsretten. Subsidiært nedlegges det påstand om opphevelse av sakskostnadsavgjørelsen.

For å sikre en forsvarlig behandling av anken bør saken behandles muntlig i avdeling, jf. domstolloven § 5 første ledd andre punktum, jf. § 6 første ledd. Det antas at det er tilstrekkelig å sette av en halv dag.

Undertegnede melder seg som prosessfullmektig i saken, og til prøve dersom anken slipper inn til behandling.

For det tilfellet at saken behandles skriftlig, bes Høyesterett sette frist for inngivelse av sakskostnadsoppgave.

5 PÅSTAND

Prinsipalt:

1. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for tingretten på kr 4 709 306,20.
2. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for lagmannsretten på kr 2 514 446.

Subsidiært:

3. Lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse for lagmannsretten og tingretten oppheves.

I begge tilfeller:

4. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS for Høyesterett.

Oslo, 15. mai 2026
KVALE ADVOKATFIRMA DA

Marie Agerup Kildahl
advokat